

ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОЦЕСІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

Нині Україна переживає новий важливий історичний етап становлення державності та еволюції правосвідомого суспільства. Проблема недостатньої правової обізнаності серед громадян негативно відображається на рівні соціально-правового захисту населення, а неповнолітніх призводить до правопорушень. Тому особливе місце повинна займати профілактична соціально-педагогічна робота, яку варто розпочинати ще з дошкільних навчальних закладів та поширювати серед учнів загальноосвітніх шкіл з метою формування правової свідомості на відповідальності.

Профілактиці правопорушень серед підлітків присвячено низку досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: Ю. Антонян, І. Башкатов, О. Ємець, К. Ігошев, Г. Кашкарьов, Н. Квітковська, І. Козубовська, М. Костецький, В. Кривуша, В. Оржеховська, Т. Перепелиця, Є. Петухов, О. Пилипенко, Г. Пономаренко, О. Сєверов, В. Татенко, О. Тузов, В. Тюріна, М. Фіцула, Ю. Янченкота ін. Проте бракує наукових розвідок щодо ролі профілактики злочинності серед неповнолітніх у процесі державотворення України.

Проблема «важковиховуваних» дітей постійно викликає занепокоєння педагогічної громадськості. Статистика стверджує, що за останні 10 років кількість правопорушників серед неповнолітніх постійно зростає. Насамперед примножуються такі злочини, як зловмисні вбивства, тяжкі тілесні пошкодження, розбійні напади, грабунки, звалтування. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх регулюється перш за все главою 38 Кримінального кодексу України, де прописані всі види покарання та відповідальності неповнолітнього злочинця. Звичайно, що така ситуація негативним чином впливає на державотворчі процеси в Україні. Тому здійснення своєчасної профілактичної соціально-педагогічної роботи серед підростаючого покоління є важливим завданням для позитивних змін в українському соціумі.

Система заходів профілактики має низку особливостей, що пов'язано зі специфікою правового становища такої вікової групи населення, як неповнолітні. Соціально-педагогічна робота з профілактики злочинності серед неповнолітніх має базуватися на забезпеченні соціального добробуту дитини, створенні умов для її культурного розвитку, виховання, навчання, просвіти в правовому,

етичному полі. Проблема профілактики правопорушень серед дітей розглядається як частина педагогічної діяльності, але для досягнення ефективного результату недостатньо соціально-виховної роботи лише з учнями в закладах освіти. Профілактика має проводитися і в культурно-дозвіллевих закладах, гуртках, оскільки, чим ширший буде спектр отримання інформації молодими людьми, тим зменшуватиметься вірогідність скоєння правопорушень. Тож для ефективності профілактичної роботи система заходів повинна охоплювати якомога більше сфер та соціальних інституцій, що сприятиме при соціальному державотворенні України.

Обов'язковим є соціально-правове виховання неповнолітніх, що визначається як цілеспрямована систематична діяльність державних органів та соціальних інститутів, яка спрямована на здобування дітьми та молоддю правових знань, перетворення їх в особисті переконання, формування на їх основі правосвідомості та правової поведінки (А.Й. Капська).

На можливість скоєння правопорушень впливає не тільки нестача правових знань, а й відсутність системи дозвіллевої діяльності. На жаль, підлітки не завжди мають за мету корисне проведення дозвілля. Отже, буде корисним урізноманітнити їх культурне та духовне життя. Оскільки саме через соціокультурне виховання можна найефективніше отримати бажаний позитивний результат як у межах мікросоціуму, так і виходячи на рівень макросоціуму.

Серед факторів ризику, що впливають на скоєння злочинів серед неповнолітніх великий відсоток припадає на вживання наркотичних речовин (до 70%). Тому система заходів щодо профілактики злочинності має також включати роботу з попередження адиктивної поведінки дітей. Своєчасне надання правової інформації підростаючому поколінню та набуття ними духовно-культурних цінностей суттєво знизить ризик правопорушень, що буде позитивно впливати на процес державотворення України. Тож знання неповнолітніми законів та норм поведінки, своїх обов'язків, а також усвідомлення ними відповідальності й вироблення у них правової свідомості сприятиме зменшенню злочинності. Тому профілактична соціально-педагогічна робота з неповнолітніми має обов'язково поводитися не лише в загальноосвітніх, а й позашкільних закладах.

Перспективами подальшого дослідження є вивчення закордонного досвіду соціально-педагогічної профілактики та соціальної роботи з неповнолітніми правопорушниками.